

EFLAKİ'NİN ALAEDDİN KEYKUBAD HAKKINDAKİ RİVAYETLERİNE DAİR

Yrd. Doç. Dr. Ahmet AKŞİT*

Herhangi bir veli ve taraftarlarının hayatlarını anlatmak üzere kaleme alınan menâkıbnâmelerde devrin dini, içtimai ve siyasi hadiseleri hakkında da pek çok bilgi bulunmaktadır. Ancak, bu tür eserler, öncelikli olarak yazarın bağlandığı şeyh ve etrafındakilerin propagandasını yapmak amacıyla kaleme alındıkları için zaman zaman bu bilgilerin saptırıldığı görülmektedir¹. Bu anlayış ve yaklaşımın en bariz görüldüğü kaynaklardan biri de Eflaki'nin Menakıbu'l-Arifin adlı eseridir. Başta Sultan Veled'in eserleri ve Risale-i Sipehsalar olmak üzere bir kısım kaynaklar ile duyduklarına göre eserini meydana getiren Eflaki, bunlara bir takım ilaveler yapmak suretiyle hadiselerin mahiyetini değiştirmiştir. Mesela Tahsin Yazıcı'nın da işaret ettiği üzere Sultan Veled'in İbtidaname'sinde Mevlana'nın kerametlerinden bahsedilmediği halde Sipehsalar'ın eserinde onun kerametlerine kısmen yer verildiği, Eflaki'nin eserinde ise bunların hayli abartıldığı görülmektedir². Yine bunun gibi Alaeddin Keykubad ile Baha Veled arasındaki ilişkiler de adı geçen eserlerde gayet tabii bir şekilde anlatılırken, bunlarla iktifa etmeyen Eflaki, Selçuklu Sultanını herhangi bir mürid gibi takdim etmeye çalışmıştır. O, sırf Baha Veled'in kişiliğini yüceltmek için Selçuklu devlet teşkilatının kuralları ile bağdaşır yanı olmayan bir takım hadiseleri uydurup rivayetini olabildiğince zenginleştirmiştir. Esas olarak Baha Veled'in Anadolu'ya gelişi, Konya'ya yerleşmesi ve ölümüne dair bilgi veren Eflaki'nin, bunları anlatırken Alaeddin Keykubad ile bir şekilde bağlantı kurmaya özen gösterdiği ve ona temas etmeden konuyu yeterince anlatamadığı fark edilmektedir. Bu husus o kadar belirgindir ki;

* Niğde Üniversitesi Fen-Ed. Fak. Tarih Böl. Niğde

¹ Menakıbnâmelerin kaynak olarak kullanılması hakkında geniş bilgi için bk. Fuad Köprülü, "Anadolu Selçukluları Tarihinin Yerli Kaynakları", **Belleten**, VII/ 27 (1943), s.421-425 ; Z. Velidi Toğan, **Tarihte Usul**, İstanbul 1985, s.48-50 ; A. Yaşar Ocak, **Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler**, Ankara 1992

² Ahmed Eflâkî, **Manâkıb al-Ârifin**, nşr. Tahsin Yazıcı, C.I-II, TTK yay, Ankara 1976; Türkçe çevirisi: **Ariflerin Menkıbeleri (Mevlânâ ve Etrafındakiler)**, çev. Tahsin Yazıcı, C. I-II, İstanbul 1986. Eserin tahlil ve kritiği Türkçe çevirinin önsözünde (s. 9-80) geniş olarak yapılmıştır.

Alaeddin Keykubad ile ilgili anekdotlardan sarf-ı nazar edildiği takdirde, Baha Veled'in hayatına dair Menakıbu'l-Arifin'deki bilgilerin hiç bir değeri kalmamaktadır.

Baha Veled'in Konya'ya yerleşmesi³ Risale-i Sipehsalar'da şu şekilde anlatılmaktadır: “İslam sultanı Alaeddin Keykubad tarafından bir topluluk Rum'dan Darü'l-Hilafeye gelmişti. Bahaeddin Veled'in o ululuk ve şöhretini görüp iradet getirdiler. Rum'a döndüklerinde, oralardan söz ederken, Bahaeddin Veled'in övünülecek niteliklerinden gördüklerini arz ettiler. Bahaeddin Veled'i görmeden sultanın içinde ona karşı büyük bir inanç yerleşti. Daima onunla yüz yüze gelmeyi istiyordu (...) Bahaeddin Veled, oradan sonra Rum'a hareket buyurdular. Sultan onun yaklaştığını öğrenince, kendisine haberciler gönderdi ve bir an önce görüşmek arzusunda bulundu. Bahaeddin Veled hazretleri kabul etti”⁴.

Sipehsâlâr'ın anlattıklarını mensup olduğu çevrenin propagandası açısından yeterli görmeyen Eflaki ise Baha Veled ile Alaeddin Keykubad arasında bir şeyh-mürid ilişkisi tesis etmek suretiyle, hadisenin mahiyetini değiştirmiştir. Risale-i Sipehsalar'da Larend'e den bahsedilmediği⁵ halde, Eflaki sonraki rivayetlerine zemin oluşturabilmek için Baha Veled'in Larend'e de bulunduğu yıllara büyük önem vermiş ve hikayesine Baha Veled karşısında kendisini affettirmeye çalışan bir sultan portresi çizerek başlamıştır. Rivayete göre Baha Veled'in Larend'ye (Karaman) yerleştiğini oldukça geç öğrenen Alaeddin Keykubad bundan büyük bir üzüntü duymuş ve bu şehrin yöneticisine karşı duyduğu hiddeti; “*O ulu kişinin halinden bir parça olsun bize bildirmedi. Bu derece unutkanlık ve gaflet niçin gösterdin?*” şeklinde belirtmiştir. Bunun üzerine sultandan korkan Larend valisi Emir Musa olanları Baha Veled'e anlatmış; fakat o, “*Alaeddin Padişah içki içiyor ve çalgı sesi dinliyor. Ben, onun yüzünü nasıl görebilirim?*” diyerek Selçuklu sultanı

³ Baha Veled'in Belh'ten ne zaman ve niçin ayrıldığı konusunda da sarih bilgiler bulunmamaktadır. Eflaki bu hadiseleri anlatırken birbirinden farklı ve çelişkili rivayetler nakletmektedir. Onun, Mevlana ve babasının kerametlerini ispat etmek, Moğol istilasının Bahaeddin Veled'in gönlünün incinmesi yüzünden meydana geldiğini dile getirmek ve batın ulemasına karşı çıkan zahir ulemasının bir şey bilmediklerini belirtmek için bu ve benzeri rivayetleri kronoloji sıralamasına dikkat etmeden bir araya topladığı diğer tezkirecilerin de bu rivayetleri tekrar ettikleri dikkat çekmektedir. (M. Nazif Şahinoğlu, “*Bahaeddin Veled*”, **DİA**, IV, s. 461).

⁴ Feridun b. Ahmed, **Risale-i Sipehsâlâr (Mevlana ve Etrafundakiler)**, çev. Tahsin Yazıcı, İstanbul 1977, s.22-23

⁵ **Manâkib al-Ârifin**, I, (Önsöz), s.15

ile görüşmeyi reddetmiştir⁶. Ancak Selçuklu Sultanının dini tutum ve anlayışına dair verilen bu bilgiler ile devrin en mühim kaynağı addedilen İbn Bibi'nin eserindeki kayıtlar arasında oldukça farklılık görülmektedir. Bu müellif de sultanın tertip ettirdiği bezm meclislerinden bahsetmekle birlikte aynı zamanda Alaeddin Keykubad'ın ibadetlerini yerine getiren samimi bir müslüman olduğunu da rivayet etmektedir. O, Hanefî olmasına rağmen sabah namazlarını Şafî mezhebine göre kılan⁷ Alaeddin Keykubad'ın hiçbir zaman abdest almadan ferman imzalamadığını⁸ bildirmektedir. Aynı müellif Selçuklu sultanının hayatına dair Celaleddin Karatay'dan naklen şunları söylemektedir: *“Barışta ve seferde, varlıkta ve yoklukta 18 yıl gece ve gündüz o hazretin yanında buldum. O süre içinde Sultan, ister ayık ister sarhoş olsun, bir günün sekizde birinden fazla yatağında kalmazdı. Geceleri Kur'an okur, hayır ve din işlerine ait görevlerini yerine getirirdi”*⁹. Burada şu husus hemen belirtilmelidir ki, Baha Veled Bağdat'ta iken yine aynı gerekçe ile : *“Kendini içkiye, çalgıları ve şarkıları dinlemeye veren bir kimsenin yüzü görülmeye ve bulunduğu yer de oturulmaya layık değildir !”*¹⁰ diyerek Abbasi Halifesini de kabul etmemiştir. Bu iki örnekte de görüldüğü üzere hem Selçuklu Sultanının hem de Abbasi Halifesi'nin hep bu şekilde suçlanarak gözden düşürülmeye çalışılması eserde anlatılanların doğruluğu hakkında kuşku uyandırmaktadır. Öyle anlaşılmaktadır ki eğer Baha Veled başka idareciler ile de muhatap olsaydı herhalde onlar da bu şekilde kınanmak ve reddedilmekten kurtulamayacaklardı. Bu nedenle; bu rivayetleri, adı geçen kişilerin dini tutumlarını yansıtan bilgilerden ziyade, Eflakî'nin yöntemi olarak kabullenmek gerekmektedir.

Bu ilk teşebbüsten sonra da zaman zaman söz konusu kişilerin görüşmelerini sağlamak için gayret gösteren Emir Musa, bir süre sonra Baha Veled'den *“... veliliğinin büyüklüğünü padişaha bildirmek için müsaade ...”* almış ve Konya'ya gelerek, Alaeddin Keykubad'a şeyhin kendisine karşı niçin soğuk davrandığını açıklamıştır. Bu şekilde durumu öğrenen Alaeddin Keykubad *“öyle ilahi bir bilgin ve ârifin mübarek ayağıyla kendi ülkesini şereflendirdiği ve böyle büyük bir mutluluğa kavuştuğu için Tanrı'ya sonsuz ...”* şükretmiş ve *“Eğer bizim*

⁶ **Manâkib al-Ârifin**, I, s.26-27 / Trk. trc. I, s.101

⁷ İbn Bibi, **El-Evâmîrü'l-Alâ'iyye Fi'l-Umuri'l-Alâ'iyye**, I, çev. Mürsel Öztürk, Ankara 1996, s.245

⁸ **İbn Bibi**, I, s.246

⁹ **İbn Bibi**, I, s.244

¹⁰ **Manâkib al-Ârifin**, I, s.18 / Trk. trc. I, s.97

başkentimize zahmet eder gelir ve Konya şehrini kendi çocuklarının makamı yaparsa, ben yaşadığım sürece şarkı ve çalgıların sesini dinlemem, hiç kimseye iradet getirmediğim halde, onun kulu ve müridi olurum"¹¹. sözleriyle onu Konya'ya davet etmiştir. Görüldüğü gibi Sipehsalar'da hemen kabul edilen bir davet söz konusu iken Eflaki bunu çözümlenmesi gereken bir problem haline getirmiş ve görüşmeleri bazen çıkmaza sokarak uzun bir zaman dilimine yaymıştır. Bu rivayetlere istinad ettikleri anlaşılın pek çok araştırmacı da, Baha Veled'in Alaeddin Keykubad'ın mukarrer ve hararetili daveti üzerine Konya'ya geldiği konusunda ittifak etmektedirler¹². Ancak yalnızca Risale-i Sipehsalar ile Menakıbu'l-Arifin'e istinad etmek suretiyle sultanın Baha Veled'i Konya'ya davet ettiğini kabul etmek oldukça güç görünmektedir. Zira devrin diğer kaynaklarında bu hususu teyid edecek herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Mesela bu konularda daha sağlam bilgiler veren Sultan Veled'in eserlerinde dahi böyle bir davetten bahsedilmemektedir¹³. Merhum Aydın Taneri de bu intisap ve daveti teyid etmenin mümkün olmadığını belirtmektedir¹⁴. Bundan dolayı Eflaki'nin bu rivayetini de mevcut durumun izahı şeklinde anlamak daha uygun görünmektedir.

Burada üzerinde durulması gereken bir diğer husus da sultanın hiç kimseye iradet getirmediğine dair ifadelerdir. Bunun da, Baha Veled'in büyüklüğünü göstermek üzere Eflaki tarafından uydurulduğu anlaşılmaktadır. O, Selçuklu tarihinin bu en önemli sultanının, o güne kadar hiç kimseye bağlanmadığını ifade etmek suretiyle, aslında yine Baha Veled'i yüceltmeye çalışmaktadır. Ancak İbn Bibi, Abbasi halifesinin elçisi olarak saltanat menşuru getiren Suhreverdi ile Alaeddin Keykubad arasındaki yakınlıktan bahsetmekte ve sultanın bir kısım emirlerle birlikte ona intisap ettiklerini anlatmaktadır¹⁵. Buna karşılık bu

¹¹ **Manâkib al-Ârifin**, I, s.28 / Trk. trc. I, s.101

¹² Fuad Köprülü, **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, Ankara 1991, s.217-218 ; Osman Turan, **Selçuklular Zamanında Türkiye**, İstanbul 1993, s.393 ; Bazı araştırmacılar da Mevlana manzumesinin bulunduğu mevkiin Sultan Alaeddin'e ait bir gül bahçesi olduğunu, Baha Veled'in sık sık buraya gezmeye gittiğini ve bunu öğrenen Selçuklu sultanının bu bahçeyi ona bağışladığını (Hasan Özönder, "*Mevlana Türbesi Mescid ve Sema-hanesi'nin Son Nakkaş ve Hattatı Konyalı Mahub Efendi*", **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S.1 (1994), s.93 ; Yusuf Küçükdağ, "*Seyyid Abdulkadir Efendi Vakfiyesi*", **III. Milli Mevlana Kongresi Bildirileri**, Konya 1989, s.282) ifade etmektedirler.

¹³ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Celaleddin**, İstanbul 1985, s.42

¹⁴ Aydın Taneri, **Türkiye Selçukluları Kültür Hayatı**, Konya 1977, s.28 ; a. yazar, **Mevlana Ailesinde Türk Milleti ve Devleti Fikri**, Ankara 1987, s.17

¹⁵ **İbn Bibi**, I, s.251

müellif Baha Veled'in adını hiç zikretmediği gibi bunların halefleri ile Selçuklu Sultanı arasında bir yakınlık olduğuna dair herhangi bir bilgi de vermemektedir. Alaeddin Keykubad'ın Şihabeddin Suhreverdi dışında başka ilim ve fikir adamları ile de siyasi ve fikri bir yakınlık içerisinde olduğu bilinmektedir. Fütüvvet teşkilatının üyesi olarak, 1205 tarihlerinde Anadolu'ya gelen ve umumiyetle Kayseri'de ikamet eden Ahi Evren ile Alaeddin Keykubad arasında fikri bir yakınlık mevcut idi. Alaeddin Keykubad'ın isteği üzerine 1228 tarihlerinde Konya'ya giden Ahi Evren, *Yezdan Şinaht ve Mürşidü'l-kifaye* adlı eserlerini bu sultana sunmuştu¹⁶. Ahi Evren bu eserleri yanında, İbn Sina'nın *er-Risale Fi'n-nefsin-natika* adlı eserini de Alaeddin Keykubad için Farsça'ya tercüme etmişti¹⁷.

Alaeddin Keykubad af dileyip mürid olduğunu açıkça ilan ettiğine göre bundan sonra onun Baha Veled'e karşı göstereceği ihtiramı yadırgamak için hiç bir sebep kalmıyor. Çünkü o artık müridler arasındaki yerini almış ve diğerleri gibi şeyhi karşısında nasıl davranacağını gayet iyi öğrenmiştir. Bu sebeple Baha Veled'in Konya'ya girişi esnasında Selçuklu Sultanının şeyhin bakışı karşısında titremek ve dizini öpmekten başka yapacağı bir şey yoktur: "*Sultanu'l Ulemâ'nın geldiği haberi Sultanu'l-Umerâ'ya erişince bütün kalem erbabı ve alem sahipleri Konya ahalisi ile birlikte, onu karşılamaya çıktılar. Sultan Alâeddin, uzak bir mesafede attan indi, gidip şeyhin dizini öptü. Şeyhin de kendisine elini uzatıp sıkmasını istedi; fakat Mevlânâ eli yerine asâsını uzattı. Sultan o heybetten ve keskin bakıştan titremeye başladı*"¹⁸. Görüldüğü gibi bu rivayetlerin de Selçuklu devlet teşkilatı ve istikbal merasimleri ile teyidi mümkün değildir. Başından beri Baha Veled'in kişiliğini yüceltmek amacıyla hareket eden Eflaki bu konuda da doğrulanması mümkün olmayan bilgiler vermektedir. Sultan ve devlet adamlarının ilim adamlarına saygı gösterdikleri bilinmekte ise de Eflaki'nin anlattığı şekilde bir karşılama töreni yapıldığına inanmak hayli güç görünmektedir. Nitekim Eflaki, eserinin başka bir yerinde Şihabeddin Suhreverdi'ye de tıpkı burada olduğu gibi Baha Veled'in dizini öptürmek¹⁹ suretiyle bu rivayetinin de gerçekten ziyade kendi şablonu olduğunu farkında olmadan belirtmektedir.

¹⁶ Mikail Bayram, *Ahi Evren ve Ahi Teşkilatının Kuruluşu*, Konya 1991, s.82-83

¹⁷ Mikail Bayram, "*İbn Sina ve Ahi Evren*", *İbn Sina. Ölümünün Bininci Yılı Armağanı*, Ankara 1984, s. 483

¹⁸ *Manâkib al-Ârifin*, I, s.28 / Trk. trc. I, 101

¹⁹ *Manâkib al-Ârifin*, I, s.17 / Trk. trc. I, s.96

Yalnızca Alaeddin Keykubad'ın mürid olmasını yeterli görmeyen Eflaki, Selçuklu Sultanına sarayda bir toplantı tertip ettirerek müridlik meselesine hem resmi bir boyut kazandırmış, hem de diğer ümeranın mürid olmalarını sağlamıştır. Diğer devlet adamlarının da hadisenin içine çekildiği bu resmi toplantıda sultanın saltanat makamını terk edecek kadar Baha Veled'e bağlı olduğu özellikle dile getirilmiştir: *“Bir gün Sultan Alâeddin (Tanrı ona rahmet etsin) büyük bir toplantı tertip edip, Şeyh hazretlerini saraya çağırdı. Şehrin bütün bilgin, ârif, hakimleri, fütüvvet erbabı ve münzevileri toplantıda hazırıldılar. Bahâ Veled kapıdan içeri girince, İslâm sultanı onu karşıladı, tahta oturmasını istedi ve: “Ey dinin padişahı ! Ben kulum. Bugünden sonra senin subaşın olmak ve efendimin de sultanlık etmesini istiyorum. Zira, bütün görünen ve görünmeyen sultanlık eskiden beri sizindir” dedi. Bahâ Veled hazretleri de hadden aşırı iyiliklerde bulunup, sultanın gözlerinden öptü. Mecliste bulunanlar, sultana, aferin dediler, onu ağırlamasını ve tanınmasını beğendi ve metihlerde bulundular. Bahâ Veled hazretleri : “Ey meleğ huylu mülk sahibi hükümdar ! Dünya ve ahiret mülkünü kendine mal ettiğine hiç kuşkusuz emin ol !” diye buyurdu. Sultan, tam bir istek ve gerçek bilgi ile ayağa kalktı, Bahâ Veled'in müridi oldu. Padişaha uyararak bütün haslar ve asker de mürit oldular ...”²⁰. Sultanın Baha Veled'i kendi tahtına oturtmak istemesine dair rivayeti Veledname'den alan Eflaki bunlara bazı ilaveler yaparak adeta yeniden yazmış ve hadisenin mahiyetini oldukça değiştirmiştir. Saraydaki toplantıdan hiç bahsetmeyen Sultan Veled, yalnızca Baha Veled'in Konya'ya gelişinden sonra sultanın onu ziyarete gittiğini belirtmektedir²¹. Eflaki'nin idarecilerin şeyh-karşısındaki konumunu, mensup olduğu camiaya hep bu şekilde anlattığı ve bunu da bir şablon haline getirdiği dikkat çekmektedir. Baha Veled Harezmşah sultanına da yukarıdakine benzer şekilde hitap etmiştir: *“Ey fâni ülkenin sultanı, eğer bilmiyorsan ve haberin yoksa benim de senin gibi bir sultan olduğumu bil ve öğren. Sana emîrlerin, bana da bilginlerin sultanı derler. Sen, benim müridimsin. Senin padişahlığın bir nefesliktir”²².**

Baha Veled'e tahtını terk edecek kadar bağlanan Alaeddin Keykubad mürid olmasının tabii sonucu olarak artık şeyhinin kendisine himmet edeceğine inanmaktadır. Sultanın önemli bir olayla karşılaştığı vakit daima Baha Veled'in türbesine gidip ondan medet dilediğini²³ ve bu

²⁰ **Manâkib al-Ârifin**, I, s.30 / Trk. trc. I, s.102

²¹ **Manâkib al-Ârifin**, I, (Önsöz) s.22

²² **Manâkib al-Ârifin**, I, s.14 / Trk. trc. I, s.95

²³ **Manâkib al-Ârifin**, I, s.52 / Trk. trc. I, s.114

sebeple başarılı olduğunu rivayet eden Eflakî, Yassı-Çimen savaşını (10 Ağustos 1230) bu duruma örnek vermektedir. Her ne olursa olsun şeyhinin himmetini belgelemeye gayret gösteren Eflakî, Baha Veled'in sağlığında vuku bulan söz konusu savaşı onun ölümünden sonra gerçekleşmiş gibi göstermiştir²⁴. Başta Risale-i Sipehsalar olmak üzere devrin diğer kaynakları ile ilgili tetkiklerde,²⁵ bu savaşın Baha Veled henüz hayatta iken gerçekleştiği kaydedilmektedir. Sipehsalar bu hadiseyi şu şekilde anlatmaktadır: *“Sultan hareket etmeye karar verdiği gün, Sultanü'l-ulema'nın huzuruna gelip, onun mübarek kalbinden himmet diledi. Uğurlu olması için de hareket davulunu oraya çaldırıp atına bindi ve yola koyuldu”*²⁶. Eflakî'nin rivayetine göre Harezmşah'ın hareket ettiğini öğrenen Alaeddin Keykubad şeyhin türbesini ziyaret ettikten sonra durumu yerinde öğrenmek için gizlice Harizm ordusunun bulunduğu yere gitmiş fakat Harizmlilerin ondan kuşkulmaları üzerine Baha Veled kendisini rüyada bir kaç defa uyararak hemen oradan uzaklaşmasını istemiştir. *“Alaeddin, Baha Veled'in heybetinden uyandı; bütün vücudu titremeye başladı. Adamlarını da uyandırdı. Gece yarısı atları eyerleyip yola çıktılar. (...) “Sultan Alaeddin askerlerine birçok hediyeler ve paralar verip: “Tanrı'nın yardımı ve Baha Veled hazretlerinin himmeti ile biz kuvvetlenmiş ve galibiz !” buyurdu. Erzincan'ın Yassı Çemen mevkiinde askerini yerleştirdi. Harizmşah'la birkaç gün muharebe yaptılar. Beşinci günü birdenbire Tanrı erlerinin kuvvetli nefeslerinden bir yardım ve zafer rüzgarı esti. Rum askerleri tarafındaki toz ve toprağı havaya kaldırarak Harizm askeri üzerine saçtı”. (...)“Nihayet Tanrı'nın yardımı ile sultanın bayrakları galip gelip, askerleri zafer ve mutluluğa kavuştular. Fânilere de, düşmanın böyle heybetli ve haşmetli bir ordusunun, o zamanın kutbunun himmetiyle kötü bir bozgunluğa uğradığı malum oldu”*²⁷.

Selçuklu devletinin inkırazına yol açan sebepleri gayet iyi bildiği anlaşılan Eflakî bunları mensup olduğu çevreye Baha Veled'in kerametleri olarak takdim etmiştir. Baha Veled'in aşağıda iktibas edilecek olan tefsirini yapabilmesi için Alaeddin Keykubad'ın rüya görmesi sağlanmıştır. Gerçekten de devletin inhitat ve inkırazı Alaeddin Keykubad'dan hemen sonra başladığı için söz konusu rüyanın bu sultan tarafından görülmesi, hadiselerin seyrine uygun düşmektedir. Rivayete

²⁴ **Manâkib al-Ârifin**, I, (Önsöz) s.37

²⁵ Osman Turan, **Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar**, Ankara 1988, s.82-101; a.yazar, *“Keykubad I”*, İA, VI, s.654

²⁶ Feridun b. Ahmed, **Risale-i Sipehsalar**, s.24

²⁷ **Manâkib al-Ârifin**, I, s. 51 / Trk. trc. I, s.112-113

göre uykuda; başını altından, göğsünü gümüşten, göbeğinden aşağısını tunçtan, kalçalarını kurşundan ve ayaklarını kalaydan gören Alaeddin Keykubad'ın rüyasını Baha Veled şu şekilde tefsir etmektedir: “*Sen dünyada oldukça insanlar rahat, temiz yaşayacaklar ve altın gibi kıymetli olacaklar. Senin ölümünden sonra, senin oğlunun zamanı, senin zamanına oranla gümüş derecesine; ondan sonra, oğlunun oğlu zamanında tunç mertebesine düşecekler, alçak ve haris insanlar başbuğ olacaklar. Saltanat üçüncü batına geldiği vakit, her taraf karışacak, halk arasında dürüstlük, vefa ve şefkat kalmayacak. Dördüncü ve beşinci batına eriştiği vakit, Rum ülkesi tamamıyla harap olacak. Bütün ülkeleri pis fesat ehli kaplayacak. Selçuk ailesi zevale uğrayacak, dünyanın nizamı çığırından çıkacak, soysuz küçükler büyüklerin yerine geçecek, önemli işler alçak adamların elinde kalacak. Peygamberimizin: “(Emirler) işleri ehli olmayan adamlara verirlerse işte o zaman kıyametin kopmasına hazır ol !” buyurduğu gibi, her tarafta hariciler çıkacak, Moğol istilası bütün dünyayı harabeye çevirecek, din bilginlerinin, ağırbaşlı, saygın şeyhlerin izleri silinecek, yeryüzünden bereket kalkacak ve biçare insanlar büyük kıyametin kopmasını mumla arayacaklardır”²⁸.*

Buraya kadar Alaeddin Keykubad'ı hep basit bir mürid olarak takdim eden Eflaki, yas meselesi söz konusu olunca bir anda fikir değiştirerek onun Sultan olduğunu tekrar hatırlamıştır. Çünkü, Baha Veled'in kaybı karşısında duyulan acı ve üzüntünün büyüklüğünü herhangi bir müridden ziyade ancak bir Sultanın tutacağı yas ile ifade etmek mümkündür. Baha Veled'in ölümü üzerine yedi gün saraydan çıkmayan, tahtı bırakıp hasıra oturan, kırk gün ata binmeyen ve bu kırk gün boyunca kalenin Cuma Mescidi'nde hatimler indirten, halka sofralar veren, fakirlere adaklar adayan Alaeddin Keykubad son olarak şeyhin türbesinin etrafına, Kabe'nin çevresindeki gibi bir duvar çekmelerini ve mermerden bir taş üzerine ölüm tarihini yazmalarını buyurmuştur²⁹. Alaeddin Keykubad'ın taziyet için yedi gün saraydan çıkmaması ve ata binmemesine ait rivayet Veled-nâme'den alınmış olup, sonraki kırk günlük yas ve türbe etrafına duvar yapılması ise Eflaki'nin ilavesidir³⁰.

Sonuç olarak; yazılış amacına uygun bir şekilde mensup olduğu çevre ve şahısların propagandasını yapmaya çalışan Eflaki, devrin

²⁸ **Manâkib al-Ârifin**, I, s. 45-46 / Trk. trc. I, s.110-111

²⁹ **Manâkib al-Ârifin**, I, s. 32-33 / Trk. trc. I, s.103

³⁰ **Manâkib al-Ârifin**, I, (Önsöz), s.23

sultanını herhangi bir mürid gibi takdim etmede bir beis görmemektedir. Alim ve şeyhlere hürmet eden ve hatta günün belli bir bölümünü ibadet ile geçiren Alaeddin Keykubad'ın, Baha Veled'e mürid oluşuna ve onu Konya'ya davet edişine dair devrin diğer kaynaklarında bir bilgi bulunmamaktadır. Yukarıda da işaret edildiği üzere Şihabeddin Suhreverdi ile Alaeddin Keykubad arasında buna benzer bir yakınlıktan bahseden³¹ İbn Bibi, Sultan ile Baha Veled arasında da Eflakî'nin anlattığı türden bir yakınlık olsa idi herhalde bunu eserine alırdı. Selçuklu Sultanı'nın menakıbnameye bu şekilde konu olması, böyle bir yakınlıktan ziyade Baha Veled ile muasır olmasının tabii bir sonucudur. Eflakî'nin hadiseleri tahrif ederek ortaya koyduğu bu tablo; idarecilerin sufi çevrelerle iyi ilişkiler kurarak meşruiyet araması ve bir şeyhin de en büyük desteği zamanın siyasi iktidarında görmesi³² ile izah edilebilir ve bu husus örneklerle desteklenebilirse de Baha Veled ile Alaeddin Keykubad arasında bu türden bir yakınlık da mümkün görünmemektedir. Eflakî eğer Sultan Veled ile Sipehsalar'ın eserlerindeki bilgileri olduğu gibi alsaydı ve sıhhatini tartıştığımız ilaveleri yapmasaydı modern tarihçiler herhalde o bilgilere istinaden Baha Veled ile Alaeddin Keykubad arasında bir yakınlık olduğunu öne sürme imkânı bulamayacaklardı.

³¹ İbn Bibi, I, s.248-252

³² Ahmet Yaşar Ocak, "Türkiye Tarihinde Merkezi İktidar ve Mevleviler (XIII-XVIII. Yüzyıllar) Meselesine Kısa Bir Bakış", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.2 (1996), s.17-22